

Kennis en scholing voor varkenshouders van nu en de toekomst

Een publicatie van de Innovatieagenda Varkenshouderij en het RIGO-project 'Versterking varkenshouderijonderwijs door samenwerking'

Colofon

Tekst en realisatie

Communication Services, Wageningen UR

Fotografie en vormgeving

Communication Services, Wageningen UR

Drukwerk

Raamwerken Printing & Design B.V., Enkhuizen

Informatie

Adriaan Vernooij, e-mail: adriaan.vernooi@wur.nl, tel. 0320-293363

Deze uitgave is tevens gratis te downloaden via www.youngfarmerslink.nl en www.varkensnet.nl.

@2008 Wageningen UR. Alle rechten voorbehouden.

'Kennis en scholing voor varkenshouders van nu en de toekomst' is een publicatie van de Innovatieagenda Varkenshouderij en het RIGO-project 'Versterking varkenshouderijonderwijs door samenwerking'.

Kennis en scholing voor varkenshouders van nu en de toekomst

Een publicatie van de Innovatieagenda Varkenshouderij en het RIGO-project 'Versterking varkenshouderijonderwijs door samenwerking'

Inhoudsopgave

	pag.
1. Inleiding	6
2. Samenwerken in het varkenshouderijonderwijs	8
3. Kennisaanbod vanuit het bedrijfsleven	26

1. Inleiding

In deze uitgave leest u eerst over een groot vernieuwingsproject in het middelbare varkenshouderijonderwijs, waarbij de betrokken Agrarische Opleidingscentra (AOC's) voor de regio's Zuid- en Oost-Nederland voortvarend gezamenlijk een basisonderwijspakket voor de varkenshouderij organiseren, met veel aandacht voor praktijkervaring. Het verhaal wordt geïllustreerd met ervaringen van betrokken leerlingen en docenten.

Verdere ontwikkelingen in het kennisaanbod

Een groot deel van de huidige generatie medewerkers in de varkenshouderij heeft geen basisopleiding varkenshouderij op mbo- of hbo-niveau doorlopen. Om een volledig overzicht te krijgen van de scholingsmogelijkheden voor degenen die nu in de varkenshouderij werken, is een inventarisatie gemaakt van het kennisaanbod vanuit het bedrijfsleven in de periferie van de varkenshouderij. Zo is een compleet beeld ontstaan van het kennisaanbod waarvan de varkenshouderij anno 2008 gebruik kan maken om eigen kennis voor de bedrijfsvoering op peil te houden en uit te breiden.

Het aanbod wordt vergeleken met de uitkomst van een peiling van de kennisbehoefte in de varkenshouderij, die LTO en NVV in het najaar van 2008 gaan uitvoeren, als een van de activiteiten van de Innovatieagenda Varkenshouderij. Daarmee schetst men een volledig beeld van de huidige kennisinfrastructuur in de sector. De kennisbehoefte is gebaseerd op de problematiek van de varkenshouderij anno 2008, maar richt zich op de toekomst. Zo kunnen de verwachte ontwikkelingen in 10 tot 15 jaar vanaf nu worden vertaald in een toekomstgericht opleidings- en scholingsprogramma voor de varkenshouderij, waar onderwijs en bedrijfsleven (zowel primair als in de periferie) gezamenlijk de krachten bundelen en op efficiënte wijze de kennisinfrastructuur in de varkenshouderij kunnen versterken.

Ik wens u veel plezier toe met het lezen van dit boekje, dat tot stand gekomen is in een samenwerking van de Innovatieagenda Varkenshouderij en het RIGO-project 'Versterking varkenshouderijonderwijs door samenwerking'. RIGO staat voor Regeling Innovatie Groen Onderwijs. De kosten voor deze publicatie worden gesubsidieerd door de Innovatieagenda Varkenshouderij. Voor vragen, opmerkingen en/of suggesties kunt u mij een e-mail sturen: adriaan.vernooij@wur.nl of bellen op 0320-293363.

Adriaan Vernooij, projectleider RIGO-project 'Versterking varkenshouderijonderwijs door samenwerking'

September 2008

2. Samenwerken in het varkenshouderijonderwijs

De Nederlandse varkenshouderij heeft de afgelopen decennia een onstuimige groei gekend. Van een neventak op een groot aantal bedrijven op de zandgronden, is de varkenssector uitgegroeid tot een bedrijfstak waarin grote economische belangen samenkomen. De sterke groei is echter niet onomstreden gebleven. Gelijk met de groei van de sector, nam ook de maatschappelijke discussie toe rond dierenwelzijn en de milieuconsequenties van de sterke intensivering van de varkenshouderij.

De kleinschaligheid grootschalig organiseren

Door de sterke afname van het aantal leerlingen per onderwijsinstelling en de sterke teruggang in het aantal varkenshouderijbedrijven de afgelopen 10 jaar, wordt het steeds moeilijker om in elke onderwijsinstelling het kennisniveau op het gebied van de varkenshouderij op peil te houden. Er is een vacuüm ontstaan tussen onderwijs en praktijk.

Door de groei van de sector is er een grote toename in de vraag naar arbeid, ondanks de sterke mechanisering en automatisering die de sector nu kent. Toch is de laatste twee decennia het aantal leerlingen op de Agrarische Opleidingscentra (AOC's, mbo-niveau) en het aantal studenten op de Hogere Agrarische Scholen (HAS'en, hbo-niveau) sterk afgenomen, waardoor de uitstroom van gekwalificeerde vakkrachten vanuit het agrarisch onderwijs kleiner is dan de vraag vanuit de sector. Deze discrepantie tussen vraag en aanbod van arbeid vult de sector zelf op door nieuwe ongeschoolde werknemers zelf bij te scholen, het inhuren van uitzendkrachten van de bedrijfsverzorging en door gebruik te maken van arbeidskrachten uit het voormalige Oostblok (met name Polen).

Het onderwijsaanbod was bovendien erg versnipperd. Een specifieke opleiding voor de varkenshouderij was er niet. Alleen tijdens stages konden leerlingen/studenten praktijkervaring opdoen. Varkenshouders gaven aan dat in hun ogen de meeste AOC's niet genoeg 'bij' zijn met actuele ontwikkelingen.

De sector heeft behoefte aan goed geschoolde krachten, om toekomstige ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden. Gebruik maken van externe kennisbronnen en -hulp is slechts in beperkte mate mogelijk. In de hele sector is de vraag naar gekwalificeerde arbeid groot: niet alleen op uitvoerend niveau, maar ook in de voorlichting en het onderzoek. Er zijn slechts beperkte mogelijkheden om het vakinhoudelijke onderwijs te ondersteunen. Een vicieuze cirkel dus.

Door onder andere de reconstructie van de varkenssector ontstaan weer nieuwe mogelijkheden voor ontwikkeling van de sector. De nieuwe generatie bedrijven heeft in toenemende mate behoefte aan personeel en is dan ook zeer bereid medewerking te verlenen aan het proces van leren in de praktijk.

“Het bedrijfsleven werkt ontzettend goed mee.”

Harry Hermans, Helicon, Boxtel

“We doen het nu één jaar en iedereen is ontzettend enthousiast. Praktijkcentrum Sterksel is er volledig op ingericht om met grote groepen praktijkles te doen. Ze hebben hier zes douches. Iedereen moet twee keer douchen op praktijkmiddagen: één keer voor we de stal ingaan en één keer daarna.”

“Het bedrijfsleven werkt ook ontzettend goed mee. Alle verzoeken die we tot nu toe hebben ingediend om op excursie te komen zijn positief ontvangen. We zijn met bijna dertig man, dus we gaan niet met z'n allen naar varkenshouderijen, maar wel naar bedrijven die nauw bij ons vak betrokken zijn. Of een medewerker van een bedrijf komt naar Sterksel voor het verzorgen van een inleiding. Zo heeft bijvoorbeeld een dierenarts een instructie verzorgd waardoor leerlingen hun entlicentie hebben kunnen behalen. Onder leiding van een buitendienstmedewerker van een fokkerijorganisatie hebben de leerlingen geleerd en in de stal geoefend de bronst vast te stellen en zelf te insemineren. Ze kunnen hier nu hun ‘doe-t-zelf K.I.-certificaat’ behalen.”

In het laatste blok, Vlees en Kwaliteit, leren de studenten ook in te schatten hoe zwaar een varken is en wat het magervleespercentage is. Classificeren heet dat. Een week later gaat de groep naar het slachthuis en dan kijkt men wie er met de classificatie het dichtst bij zat. Het is heel afwisselend. Waarom is dit vak bij de studenten dan toch veel minder populair dan melkveehouderij? Hermans: “Dat is moeilijk te zeggen. Er zijn minder varkenshouderijen, dus men komt er ook minder mee in aanraking. Bovendien heb je bij koeien toch meer buitenwerk, open stallen en het omgaan met trekkers. Het werk op een varkenshouderijbedrijf is meer routinewerk. Het is veelal binnen. En wat ook meetelt is dat veel mensen gewoon een voorkeur hebben voor een bepaald dier. Het imago van de koe is in de niet-agrarische sector beter dan die van het varken.”

Initiatief van de Groene Kennis Coöperatie

Om de scholingsproblematiek aan de orde te stellen en stappen te nemen de cirkel te doorbreken, heeft de Groene Kennis Coöperatie (GKC www.groenekenniscooperatie.nl) in november 2006 het initiatief genomen om betrokkenen samen te brengen. Men wilde nagaan in hoeverre men door verbeterde en intensievere samenwerking een kwalitatief sterk varkenshouderijonderwijs in stand kan houden.

“Het gedrag van varkens spreekt mij aan.”

Ronald van Leeuwen (20), Helicon, Helmond

“Wij hebben thuis 2000 vleesvarkens en mijn broer zou het bedrijf overnemen. Hij had plannen om het uit te breiden naar 5000 vleesvarkens, maar een week voordat de overname rond was, overleed hij. Sindsdien ga ik dagelijks de stallen in en zie ik het gedrag van die varkens. Dat vind ik mooi; het past wel bij mijn broer. Ze trekken zich van niemand wat aan, schamen zich niet, kennen geen regels en doen waar ze zin in hebben, net als mijn broer”, vertelt Ronald.

“Ik had er nooit aan gedacht om de varkenshouderij in te gaan, omdat ik twee oudere broers had. Ik had dus geen kans het bedrijf van mijn vader over te nemen. Maar nu mijn andere broer voor zichzelf is begonnen, kan ik doen wat mijn overleden broer wilde doen, het bedrijf van mijn vader uitbreiden naar 5000 varkens. In de bibliotheek heb ik al veel dingen opgezocht en ik lees ook de vakbladen die we thuis hebben, maar hier leer je ook de praktijk. Overal gaat het anders, dus het is goed om rond te kijken.”

De GKC is een samenwerkingsverband van, voor en door de groene kennisinstellingen (onderwijs en onderzoek), van VMBO tot Wageningen UR. De coöperatie organiseert als ‘innovatieplatform’ inhoudelijke samenwerking tussen de instellingen daar waar dat nodig en nuttig is.

Op 22 november 2006 vond in Kampen een discussiedag van de GKC plaats over de toekomst van het onderwijs in de varkenshouderij. Alle betrokken scholen en vertegenwoordigers van de varkenshouderijsector zelf waren op deze bijeenkomst aanwezig, in totaal 15 afgevaardigden van diverse instellingen. Zij onderschreven de problematiek en ondersteunden de ideeën om te komen tot verdere samenwerking. Aspecten die centraal stonden in de discussie waren:

- verdergaande samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven;
- de samenwerking moet een degelijke basis en een goede uitstraling hebben;
- er moet verbeterde kenniscirculatie ontstaan;
- de kennis moet toegankelijk zijn.

“Het is pittig, maar wel heel interessant.”

Gert van den Heuvel (18), Helicon, Boxtel

"Ik vind dit echt een heel leuk project", vertelt Gert. "Vooral om alle theorie goed te leren, maar ik doe ook mee met de excursies en praktijklessen in de stallen."

Gert is blij dat er een opleiding is die zich een jaar lang heel specifiek op de varkenshouderij richt. "De hele keten wordt behandeld in overzichtelijke blokken. Eerst zes weken lang alleen maar over voeding, daarna zes weken lang stalinrichting. Zo blijft de lesstof goed hangen. En bij ieder blok gaan we twee keer de stal in en een keer op excursie. Echt heel interessant."

Vorig jaar moest Gert helaas wel een keer een les in de stal verstek laten gaan. "Die les ging over hoe je de conditie van een zeug kan bepalen door spekdiktemeting. Ik moest die avond thuis de cellen schoonspuiten. Als ik in Sterksel de stal in zou gaan, is er een kans dat ik virussen overbreng van de ene naar de andere stal. Het is jammer, maar als je weet wat de gevolgen kunnen zijn, wil je niet eens die stal in."

"Wij hebben thuis zeugen. Daar wil ik zelf ook graag mee verder, maar dat betekent niet dat ik niet wil weten hoe vleesvarkensbedrijven gerund worden. Ik kan wel honderd tot tweehonderd biggen per week gaan produceren, maar ik moet ook weten wat daar later mee gebeurt."

Thuis had Gert al veel geleerd over kunstmatige inseminatie, gezondheid, dracht, lactatieperiodes en biggen grootbrengen. "Overal doen ze het weer anders. Alle leerlingen hier hebben zoveel ervaring en je kan veel van elkaar leren. Dat is eigenlijk nog het leukst van deze opleiding."

Alle aanwezigen onderschreven de conclusie dat men de krachten moet bundelen in een groot vernieuwingsproject voor het varkenshouderijonderwijs. Een project dat zich richt op het versterken van samenwerken tussen scholen onderling en de betrokkenheid van varkenshouderijbedrijven bij bestaande ontwikkelingen in het varkenshouderijonderwijs. Om de samenwerking verder vorm en inhoud te geven, is op 5 februari 2007 in Bunschoten een vervolgbijeenkomst van alle betrokken onderwijsinstellingen georganiseerd.

Tijdens het overleg in Bunschoten is afgesproken dat er een landelijk samenwerkingsproject wordt opgezet, dat in twee regio's uitgevoerd zal worden. Om pragmatische redenen (reisafstanden) is besloten de samenwerking landelijk te organiseren, maar regionaal (Oost- en Zuid-Nederland) uit te voeren.

“We geven veel opdrachten mee voor thuis of op het stagebedrijf.”

Hermans Voortman, PCT+, Barneveld

“Het varkensonderwijs is onderbelicht, dus leerlingen kunnen niet meer voldoende kennis vergaren om goed als zelfstandig varkenshouder te kunnen werken. We werken nu dus samen om de derde- en vierdejaars beter op de praktijk voor te bereiden. In de eerste twee jaar van hun studie leren ze op hun eigen locatie de onderdelen ‘take care’ en ‘circle of life’, hier maken we ze ‘animal care specialists’. Ze leren welke afzetkanalen er zijn, welke wensen slachterijen hebben, hoe een verandering in de situatie een aanpassing in voer kan betekenen, dat soort dingen.”

De beste manier om dat te doen, is door de leerlingen opdrachten mee te geven die ze op het varkensbedrijf thuis of op het stagebedrijf kunnen uitvoeren, zo hebben ze in Oost-Nederland bedacht. “We zullen ze bijvoorbeeld vragen kerngetallen van die bedrijven mee te nemen naar de les. Dan kun je gaan bekijken wat een bedrijf aflevert, via welke afzetkanalen en of ze een keurmerk hebben. Dat zal voor ieder bedrijf anders zijn, dus dat kunnen we gaan vergelijken”, zegt Hermans Voortman.

Alle AOC's in Oost-Nederland werken mee aan dit project. Samen leveren ze 14 leerlingen varkenshouderij. “Voor de individuele scholen is het niet de moeite waard aan twee, drie of vier leerlingen varkenshouderijonderwijs te bieden. Dat we samen komen is dus logisch, maar we moeten nog zien hoe we dat precies gaan doen. We willen de locaties laten rouleren, zodat het niet altijd dezelfde jongens zijn die ver moeten reizen. Een ander voordeel van roulatie is dat we overal iets anders kunnen bekijken: op de ene locatie gaan we naar een voerfabriek, op een andere bekijken we hoe sperma getapt wordt.”

Bij dit project zijn alle AOC's in Oost- en Zuid-Nederland betrokken: de gebieden waar de varkenshouderij geconcentreerd is.

- AOC De Groene Welle
- AOC Oost
- ROC Landstede
- AOC Groenhorst College
- AOC Helicon Opleidingen
- AOC Citaverde College
- ROC Prinsentuin College

“Wij spreken de taal van deze leerlingen.”

Will Schellekens, ROC Prinsentuin, Breda

“We zijn gewoon begonnen”, zegt Will. “Harry Hermans van Helicon, Theo Bouwmans van Citaverde en ik zijn in 2007 als varkenshouderijteam begonnen een gezamenlijk lesprogramma op te starten. De scholen hadden nog niet toegestemd, maar het nieuwe schooljaar zat eraan te komen dus we moesten snel handelen. We wilden niet nog een jaar wachten.”

Hij legt het belang van dit project uit. “We hebben allemaal maar een paar leerlingen in de klas die geïnteresseerd zijn in de varkenshouderij. De meeste leerlingen willen de melkveehouderij in, dus docenten leggen in hun lessen de nadruk op melkveehouderij. Ten eerste is dat teleurstellend voor deze jongens en meisjes met een enorme drive voor varkenshouderij, ten tweede wordt de expertise van de docenten steeds beperkter. Nu bundelen we onze krachten en kunnen we goed, praktijkgericht onderwijs bieden.”

En het project slaat aan bij de jongeren. “Ze komen van heinde en verre. Soms wel 50 kilometer op de brommer. De jongens en meisjes komen nu in aanraking met leeftijdsgenoten die de taal van de varkenshouderij spreken. Gemiddeld hebben we maar 2% ziekteverzuim; geen school die dat kan waarmaken.”

Het jaar is opgedeeld in vijf thema's: voeding, huisvesting, gezondheid, voortplanting en vleeskwaleit. Bij ieder thema gaan de leerlingen twee keer de stal in en één keer op excursie. “Tijdens het blok ‘voeding’ gaan we bijvoorbeeld op excursie naar een voerfabriek en met ‘huisvesting’ gaan we hier een stal uitroken om te kijken hoe de lucht stroomt. Dat is belangrijk om te weten, want de kou mag niet op de dieren slaan.”

Het project kent eigenlijk maar één nadeel. “Alle mensen die thuis varkens hebben, komen hier bij elkaar. Dat brengt een gezondheidsrisico met zich mee. Als ze hier op Sterksel in de varkensstal zijn geweest, mogen ze thuis 48 uur de stal niet in. Dat is lastig, maar als we ze dat besef kunnen bijbrengen is het tegelijkertijd een hele leerzame les.”

Daarnaast werken alle brancheorganisaties, LTO en NVW mee, evenals de Agrarische Bedrijfsverzorging, de grootste werkgever in varkenshoudend Nederland. De Animal Sciences Group van Wageningen UR ondersteunt het project.

Het onderwijsproject werkt aan de versterking van de kennisbasis van nieuwe instromers in de varkenshouderijsector. Het einddoel van het project is een verhoogd kennis- en competentieniveau in de varkenshouderij.

“Hier leren ze verbanden te leggen.”

Harry Brummelhuis, AOC Oost, Almelo

Voor de eerste les van 2008/2009 kwamen de varkenshouderij-leerlingen van Oost-Nederland samen in Praktijkcentrum Raalte.

Docent Harry Brummelhuis: "Dit ligt vrij centraal en we wilden ook de biologische component meepakken. Daar is in de opleidingen nog niet veel aandacht voor, maar we proberen dat wel een plek te geven."

Brummelhuis vertelt enthousiast wat hij van dit project verwacht: "We gaan thematisch te werk. We beginnen met een onderdeel afzetvleesvarkens. We vragen iedereen een slachtaf-rekening mee te nemen van het eigen bedrijf en wij leggen dan uit hoe je zoiets leest. Maar we gaan dieper. In het onderdeel erna bespreken we bijvoorbeeld hoe lang de interval tussen speen en dekken van een zeug normaal is, maar we laten ook zien dat het soms anders loopt. Wat doe je dan? Wat scheelt dat in aantallen biggen? En hoe maak je dan de vertaalslag naar het inkomen? Dat gaan ze hier leren: verbanden leggen."

Alle betrokkenen zijn ervan overtuigd dat met dit project het niveau van het onderwijs omhoog gaat, maar ze verwachten ook dat het een aanzuigende werking zal hebben, waardoor het aantal studenten toeneemt. "Maar dan moeten we deze samenwerking niet loslaten", waarschuwt Brummelhuis. "Deze samenwerking geeft ons allemaal toegang tot heel veel specialistische kennis en praktische vaardigheden."

In 2007 is subsidie verleend aan dit samenwerkingsproject onder de RIGO (Regeling Innovatie Groen Onderwijs) regeling.

Niet alleen voor de leerlingen is het nieuw, ook de rol van de docent is anders dan voorheen. Docenten werken niet meer alleen als varkenshouderijdocent op hun school, maar zijn lid van een regionaal varkenshouderijonderwijsteam. Verder moet men contact maken met het bedrijfsleven en is netwerken van groter belang in de toekomst. Voor sommige docenten vanzelfsprekend, voor andere moeilijk omdat ze de vertrouwde omgeving (het leslokaal) moeten verlaten en in een situatie komen die voor hen niet beheersbaar is.

In het voorjaar van 2007 hebben de betrokken docenten in twee regionale teams het voorbereidende werk gedaan voor de start van de samenwerking in het schooljaar 2007/2008.

“In het eerste jaar ging het alleen maar over
rundvee. Dat was niet leuk.”

Jenneke Bril (18), AOC Oost, Almelo

“Ik vind het goed dat ze nu serieus bezig zijn met het varkenshouderijonderwijs. Ik wil zelf graag zeugen en kraamstallen, dat vind ik geweldig. Dat kleine spul is hartstikke mooi; daar heb ik echt hart voor.”

Des te groter was de teleurstelling voor Jenneke toen ze in het eerste jaar op de AOC in een ‘rundveeklas’ kwam. “Dat was helemaal niet leuk. Ze hadden beloofd dat er aandacht voor varkenshouderij was, maar dat kwam maar niet. Het ging steeds over koeien. Daar heb ik niks aan.”

Maar in de tweede klas kwam er meer aandacht voor varkens. En nu, in het derde jaar, mag ze meedoen in het regionale lesprogramma. “Het wordt steeds beter. Het is nu ook goed georganiseerd, dat zie ik gelijk al,” vertelt ze enthousiast tijdens de eerste les in Raalte. “Ik hoop veel te leren over de economische kant van het varkenshouden, zoals het verbeteren van het bedrijfsresultaat. Maar ook: hoe zorg je dat een zeug niet te mager wordt, of kreupel?”

Jenneke is het enige meisje in de klas. “Dat vond ik in het begin van de opleiding wel vervelend, maar nu niet meer. We praten wel met elkaar, maar de jongens trekken meer met elkaar op. Jongens onder elkaar, daar hoeft ik ook niet zo nodig tussen te zitten.”

Basispakket varkenshouderij van start

De betrokken AOC's hebben in beide regio's met ingang van het schooljaar 2007/2008 de lessen varkenshouderij geconcentreerd op één vaste dag in de week. De varkenshouderijlessen worden geconcentreerd in het tweede leerjaar van de opleiding aan de AOC's. Dit wordt voortgezet in het schooljaar 2008/2009.

Samenwerking Zuid-Nederland

Op Praktijkcentrum Sterksel van de Animal Sciences Group is met ingang van schooljaar 2007/2008 het onderwijsprogramma voor de varkenshouderij van start gegaan voor de drie AOC's in Zuid-Nederland: Helicon College, Citaverde College en Prinsentuin College. In totaal 27 leerlingen van de drie zuidelijke AOC's komen elke woensdag in Sterksel bij elkaar. Het docententeam zuid heeft hiervoor nieuw lesmateriaal ontwikkeld. Theorie wordt

“Ik zie het meest uit naar de excursies.”

Reinder Woudenberg (17), AOC Oost, Almelo

Reinder komt met de trekker naar de eerste les in Raalte. “Ik heb nog geen rijbewijs,” grijnst de 17-jarige. Dat gebrek aan transportmiddelen is juist de reden dat ze in Oost-Nederland hebben besloten de regionale samenwerking pas vanaf het derde jaar in te voeren, omdat de leerlingen dan de rijgerechtigde leeftijd hebben. Maar Reinder doet de opleiding versneld en zit met 17 al in het derde jaar. “Het is wel lastig dat de lessen iedere keer ergens anders worden gehouden. Het mooiste zou zijn als ze een busje langs alle scholen kunnen laten rijden om ons op te halen”, zegt Reinder.

“Afgezien van het reizen zie ik dit project wel zitten. Ik denk dat ik veel zal leren. Je ziet de praktijk, niet alleen maar boeken. Je krijgt bijvoorbeeld verschillende installatiesystemen te zien die je in stallen kunt gebruiken. En je leert technische kengetallen te analyseren. Veel kan ik ook thuis leren, maar je moet toch een opleiding doen, zeggen ze.”

“Ik zie eigenlijk het meeste uit naar de excursies. We gaan een keer met de Rabobank praten om te zien hoe je een lening moet aanvragen. We gaan ook langs bij bedrijven waar we in de toekomst veel mee zullen samenwerken, zoals een slachthuis en een voederfabriek. Dat soort dingen heb ik nog niet eerder gedaan.”

gecombineerd met praktijkles in de stallen van het praktijkcentrum en het bedrijfsleven heeft inbreng door gastlessen en excursies naar voerfabrieken e.d.

Het programma kent vijf thema's: voeding, huisvesting, gezondheidszorg, genetica en keten. Voor elk thema geldt dat men de lessen zoveel mogelijk in de stal geeft, dat er een bijdrage uit het bedrijfsleven is en dat de leerlingen een opdracht uitvoeren. Wekelijks zijn drie leerkrachten aanwezig. Het eerste jaar is inmiddels achter de rug. Het enthousiasme van leerlingen en docenten is groot.

Samenwerking Oost-Nederland

In Oost-Nederland is men in 2007/2008 begonnen met het schrijven van gezamenlijk lesmateriaal voor de nieuwe instroom in het eerste jaar. In het jaar 2008/2009 komen de leerlingen van de vier scholen (De Groene Welle, Groenhorst College, AOC Oost en ROC Landstede) elke vrijdag bij elkaar op diverse plaatsen in de regio. Lessen worden verzorgd vanuit Praktijkcentrum Raalte, PTC+ in Barneveld en roulerend op de locaties van de betrokken scholen en op praktijkbedrijven in de regio.

3. Kennisaanbod vanuit het bedrijfsleven

Tijdens de discussies tussen onderwijs en bedrijfsleven in de ontwikkeling van het onderwijsproject werd pijnlijk duidelijk hoe groot het verschil is tussen het aantal leerlingen met interesse in de varkenshouderij en de behoefte aan geschoolde medewerkers in de varkenshouderij. Van alle nieuw geworven personeelsleden in de varkenshouderij, heeft slechts 15 tot 20% enige vorm van vaktechnische scholing in de varkenshouderij gevolgd.

De versterking die opgebouwd wordt door de samenwerking in het varkenshouderijonderwijs zal in de toekomst dit gat enigszins kunnen overbruggen, maar beslist niet volledig. Dat leidde tot de vraag hoe nieuw ingestroomde medewerkers hun vakkennis opbouwen en hoe ondernemers hun kennis op peil houden. In overleg met de Innovatieagenda Varkenshouderij is besloten een inventarisatie te maken van het kennisaanbod gericht op de varkenshouderij, náást het reguliere onderwijs.

Daarvoor zijn een groot aantal bedrijven uit de periferie van de varkenshouderij geïnterviewd.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek gaat over de scholingsactiviteiten in de periode zomer 2007 tot en met juli 2008 en geeft inzicht in:

- karakterisering van activiteiten (soort scholing, frequentie: regelmatig of incidenteel);
- of de georganiseerde scholingsactiviteiten doelgroepgericht zijn of niet;
- de motivatie voor het organiseren van de scholingsactiviteiten (de aanleiding);
- de samenwerking van bedrijven/instellingen op het gebied van scholingsactiviteiten.

Uitkomsten onderzoek

Kennisinstellingen en periferiebedrijven organiseren scholingsactiviteiten. De periferiebedrijven willen de varkenshouders door scholing op een hoger niveau brengen en zo een meerwaarde voor hen zijn. De activiteiten zijn dan ook voornamelijk gericht op ondernemerschap en minder op vakinhoudelijke onderwerpen.

Het kennisaanbod is met name bedoeld voor varkenshouders. Soms is een activiteit gericht op de hele varkenshouderijsector en maakt de periferie ook onderdeel uit van de doelgroep. In andere gevallen is de scholing voor alle veehouders (primaire sector). Bedrijven formuleren dan geen specifieke doelgroep. Uitzonderingen hierop zijn enkele accountants, brancheverenigingen/voorlichters en financiers. Zij richten zich bijvoorbeeld met name op de grote varkenshouderijbedrijven.

Kennisaanbod mengvoederfabrikanten

Uit het enquêteonderzoek onder tien mengvoederfabrikanten blijkt dat vrijwel al deze bedrijven in de wintermaanden studieavonden organiseren voor hun afnemers en andere belangstellenden. Het aantal studieavonden is sterk variabel en schommelt tussen de twee en tien per bedrijf. Gemiddeld zijn per avond ongeveer 75 mensen aanwezig.

Daarnaast zijn er twee mengvoederfirma's die grote workshops of seminars over specifieke onderwerpen organiseren, die veelal tot honderdvijftig geïnteresseerden trekken. Sommige firma's organiseren specifieke en wat uitgebreidere cursussen – vaak samen met kennis- en onderzoeksinstellingen – waarbij het aantal aanwezigen kleiner is en varieert van negen tot dertig cursisten. Twee voederfirma's verzorgen ook regelmatig inleidingen voor studieclubs. Dit aantal kan op jaarbasis sterk variëren, van 3 tot 50 maal. De gemiddelde studieclubgrootte is dan 15 leden.

De belangrijkste doelgroep voor de bijeenkomsten zijn de huidige klanten van de firma's. Men nodigt vaak ook potentiële nieuwe klanten uit.

Kennisaanbod accountants

In totaal zijn hiervoor tien (grote en kleinere) accountantskantoren benaderd. Zeven kantoren hebben aangegeven geen scholingsactiviteiten speciaal voor varkenshouders te organiseren, omdat deze klantengroep te klein is. Verschillende accountantskantoren organiseren wel activiteiten voor al hun agrarische klanten (diverse sectoren). Dit zijn meestal bijeenkomsten waarin een interessant thema wordt behandeld, bijvoorbeeld ruimtelijke ordening of milieu. Eén groter accountantskantoor organiseert jaarlijks een bedrijfsdag voor vijftig tot honderd personen in twee verschillende regio's. Een bedrijfsdag bestaat uit vier lezingen rond een onderwerp afgewisseld met een diner, zodat mensen kunnen netwerken. Deze dag is vooral bedoeld voor (potentiële) klanten met een groter varkensbedrijf. Daarnaast organiseert dit kantoor een paar keer per jaar een cursus bestaande uit twee tot vijf bijeenkomsten met als thema 'Ondernemen' en inclusief een een-op-een gesprek. Deze cursus is bedoeld voor grote/groeiende ondernemers en trekt twintig tot veertig deelnemers. Een ander (groter) accountantskantoor levert input aan studieclubs door haar medewerkers regelmatig lezingen te laten verzorgen over een actueel onderwerp in de varkenssector of waar varkenshouders behoefte aan hebben.

Geert van der Peet, projectleider Innovatieagenda Varkenshouderij

“De Innovatiegroep Varkensvleesketen (initiatiefnemers van de Innovatieagenda Varkenshouderij) heeft in juni haar agenda aan minister Verburg overhandigd. In de agenda zijn verschillende thema’s benoemd waaraan men moet werken voor een duurzame veehouderij met toekomst. De benoemde thema’s zijn duurzame inpassing (zoals nieuwe stalsystemen, welzijn, mest, landschappelijke inpassing), efficiënte geborgde ketens, consumentgerichte productinnovatie (tussensegment). Maar een thema is ook kennis- en competentieontwikkeling.

Het thema kennis- en competentieontwikkeling is belangrijk omdat de innovatieopgaven in de praktijk vragen om nieuwe kennis, werkwijzen, cultuur en gedrag (samengevat onder competenties). Voorts is er behoefte aan een bedrijfsgerichte opleiding die gekoppeld wordt aan nieuwe innovatieprojecten. Vanuit de Innovatieagenda wordt de arbeid- en scholingsbehoefte in de sector in kaart gebracht. Het RIGO-project sluit hier prima bij aan en kan, voortbouwend op de vernieuwingen die nu plaatsvinden in het onderwijs, in de toekomst werken aan een betere afstemming van het onderwijsaanbod op de behoefte aan scholing van de sector. Dit is het langetermijndoel van de samenwerking tussen het onderwijs en de Innovatieagenda Varkenshouderij.”

In de Innovatieagenda Varkenshouderij zijn vertegenwoordigd: VION, LTO, NVV, LNV en de Animal Sciences Group van Wageningen UR.

Verder organiseert één accountantskantoor jaarlijks een informatieavond voor (potentiële) klanten over de thema’s financiering en ondernemen. Soms werkt men samen met andere bedrijven, bijvoorbeeld mengvoederfabrikanten of notarissen. Het aantal deelnemers ligt op 75.

Klantbinding is het doel bij elke scholingsactiviteit van accountantskantoren. Zij willen dus duidelijk toegevoegde waarde leveren voor hun klanten.

Kennisaanbod consultancybureaus

De hoofdactiviteit van de consultancybureaus is het geven van individueel advies. In totaal zijn negen consultancybureaus, verspreid over heel Nederland, geënkquêteerd. Eén van deze bureaus biedt geen scholing aan.

Meer dan de helft van de ondervraagde consultancybureaus verzorgt inleidingen op aanvraag van studieclubs. De onderwerpen zijn erg divers, bijvoorbeeld kostprijs, investeren, arbeidsefficiëntie, ruimtelijke ordening en mestverwerking. Het aantal inleidingen dat consultancybureaus houden, varieert van 2 tot wel 100 keer per jaar. Hun inleidingen staan open voor de gehele agrarische sector. Gemiddeld zijn hierbij tien studieclubleden aanwezig. Consultancybureaus gebruiken deze activiteit vooral als acquisitiemiddel.

De helft van de consultancybureaus organiseert symposia of bijeenkomsten. Dit gebeurt op verzoek van de varkenssector, maar ook op eigen initiatief: vanuit commercieel belang. De frequentie en omvang lopen sterk uiteen: van 1 tot 30 keer per jaar met vijf tot driehonderd bezoekers per keer. Behalve voor varkenshouders zijn de symposia of bijeenkomsten ook bedoeld voor periferiebedrijven en – afhankelijk van het onderwerp – voor niet-varkensbedrijven. De onderwerpen richten zich vooral op bedrijfsorganisatie en -management, bijvoorbeeld bedrijfsovername, milieu, ruimtelijke ordening, bedrijfsresultaten en het ontwikkelen van een toekomstvisie. De consultancybureaus geven samen met andere bedrijven en/of instellingen hieraan invulling.

Drie consultancybureaus geven ook cursussen en opleidingen voor varkenshouders, periferiebedrijven en andere ondernemers in de agrarische sector, of ze leveren hieraan een bijdrage. Het aantal deelnemers varieert van 8 tot 16. De frequentie loopt uiteen van 1 tot 20 keer per jaar. Soms werken de bureaus samen met andere organisaties, bijvoorbeeld LTO Advies, een financiële instelling of een onderwijsinstelling. De aard van de cursussen is divers evenals het doel: profilering van het bureau, kennisoverdracht, ondernemerschap ontwikkelen of het opleveren van consultancywerk.

Twee consultancybureaus geven regelmatig lezingen voor klanten en/of verenigingen. De frequentie varieert van 5 tot wel 100 keer per jaar. Het aantal belangstellenden schommelt tussen de vijf tot vijftig mensen per keer.

Daarnaast organiseert één van deze consultancybureaus op aanvraag bedrijfsspecifieke trainingen of open cursussen waarvoor bedrijven zich kunnen inschrijven.

Een consultancybureau is bezig met het ontwikkelen van een cursus specifiek gericht op varkenshouders. Doel van de cursus is om varkenshouders bewust te maken van bedrijfsontwikkeling en inzicht te geven in toekomstmogelijkheden om zogenaamd 'dood groeien' te voorkomen. Naast scholingsactiviteiten organiseren consultancybureaus nog een scala aan activiteiten zoals: het publiceren in landbouwwakbladen of het meewerken aan artikelen, het deelnemen aan vakbeurzen en open dagen van varkensstallen, een gerichte mailing sturen, het uitbrengen van nieuwsbrieven, het organiseren van een bijeenkomst in caféssetting (HAS Ondernemend café) om ondernemers, studenten en medewerkers van de agrarische hogeschool met elkaar in contact te brengen, het begeleiden van varkensbedrijven op marketinggebied in verband met de publiekscampagne varkenshouderij.

De consultancybureaus zijn in het algemeen redelijk serieus bezig met de scholing van varkenshouders. De doelen lopen per activiteit uiteen. Het ene bureau heeft als hoofddoel kennisoverdracht, het andere heeft bij dezelfde activiteit als doel naambekendheid geven en ziet het enkel als een publiciteitsmiddel.

Kennisaanbod brancheverenigingen/voorlichters

De varkenshouderij kent verschillende brancheverenigingen/voorlichters. In deze categorie zijn vijf bedrijven geënquêteerd. Drie brancheverenigingen/voorlichters zijn betrokken bij het reguliere onderwijs. Zij overleggen regelmatig met verschillende AOC's, de GKC en vestigingen van de Agrarische Bedrijfsverzorging (AB's).

Twee brancheverenigingen/voorlichters organiseren cursussen voor varkenshouders en/of hun medewerkers. Het aantal cursisten bedraagt 15 tot 25. De brancheverenigingen/voorlichters zeggen allemaal scholing (kennisoverdracht) van varkenshouders als (hoofd)doel na te streven. Eén branchevereniging/voorlichter geeft verschillende cursussen per jaar. Twee andere bedrijven geven jaarlijks samen een cursus over vruchtbaarheid. Een branchevereniging/voorlichter geeft eens in de 5 jaar een cursus waarvan het onderwerp varieert.

Ook organiseren twee brancheverenigingen 4 of 5 keer per jaar ledenbijeenkomsten. De opkomst is ongeveer 75 leden per bijeenkomst. Het doel is leden te informeren, kennis over te dragen en contact te houden. Op deze bijeenkomsten behandelt men vaktechnische onderwerpen en beleidsthema's. Afhankelijk van het onderwerp nodigt men een interne of externe spreker uit. Afgelopen jaar kwamen de volgende onderwerpen/thema's aan bod:

dierenwelzijn (verdoofd castreren), gevolgen MRSA, veranderende milieuwetgeving, mengvoederprijzen, mestverwerking, duurzaamheid, grensoverschrijdend varkens houden, arbeid en de sector.

Een branchevereniging/voorlichter houdt inleidingen op aanvraag van studieclubs. De onderwerpen zijn vooral vaktechnisch/managementgericht. Per jaar verzorgt deze branchevereniging/voorlichter drie tot vier avonden voor 45 studieclubs die gemiddeld dertig leden per club tellen. Dit zijn in totaal 135 tot 180 inleidingen per jaar.

Een andere branchevereniging/voorlichter is betrokken bij een internetplatform waar interactief kennisuitwisseling plaatsvindt tussen primaire bedrijven, onderwijs en onderzoek. Momenteel zijn tweehonderd mensen aangesloten bij dit platform.

Enkele brancheverenigingen/voorlichters werken samen met Praktijkcentrum Sterksel, het onderzoeks- en kenniscentrum voor de varkenshouderij. Het ene bedrijf behandelt hier in samenwerking met Wageningen UR en de Animal Sciences Group praktijkvragen om daarmee vaktechnische ondersteuning te bieden.

Ook organiseert een branchevereniging/voorlichter themabijeenkomsten over een actueel onderwerp of een onderwerp waar in de praktijk veel vragen over zijn, bijvoorbeeld mestverwerking en voedselveiligheid. Tien keer per jaar vinden deze bijeenkomsten plaats die specifiek voor varkenshouders kunnen zijn, maar ook voor een breder publiek. Op elke bijeenkomst zijn ongeveer vijftig mensen aanwezig. Daarnaast kent deze branchevereniging/voorlichter kennisnetwerkgroepen die bestaan uit leden met dezelfde belangstelling. Naar aanleiding van een concrete praktijkvraag vergaren ze gezamenlijk kennis om uit te wisselen. Verder werkt deze organisatie aan projecten/trajecten die bedrijfsgericht zijn en over diverse onderwerpen gaan, zoals verbreding en mestverwerking. De doelgroep is afhankelijk van het thema en de praktijksituatie. Het doel van de projecten/trajecten is kennisoverdracht en oplossingsgericht zijn. De frequentie, omvang en samenwerking zijn zeer verschillend en afhankelijk van het project/traject. Ten slotte organiseert deze branchevereniging/voorlichter activiteiten voor varkenshouders in een bepaalde regio. De onderwerpen richten zich vooral op management en strategie. Afhankelijk van het onderwerp vindt samenwerking met andere organisaties plaats. Per jaar organiseert men 15 activiteiten waaraan veertig mensen per keer deelnemen.

Naast scholingsactiviteiten houden brancheverenigingen/voorlichters zich ook bezig met het maken van jaarverslagen, kennisoverdracht en informatie-uitwisseling via een website, het uitbrengen van een nieuwsbrief voor de leden in de varkenshouderijsector, gerichte correspondentie met leden, een stand op vakbeurzen en op open dagen van varkensstallen, het coördineren van studieclubs en het uitbrengen van folders/bulletins.

Kennisaanbod gezondheidszorg, vruchtbaarheid en fokkerij bedrijfsleven

Bij twee fokkerijbedrijven, één fokkerijvereniging en één diergezondheidsbedrijf is een enquête gehouden. Deze bedrijven organiseren scholingsactiviteiten rond het thema fokkerij, vruchtbaarheid en/of gezondheid.

De fokkerijbedrijven organiseren een presentatie- of thema-avond variërend van 2 tot 15 keer per jaar. Gemiddeld telt een avond vijftig tot honderd deelnemers. Een interne of externe spreker behandelt een bepaald thema. Het doel is productverkoop, meerwaarde zijn voor de varkenshouder en het creëren van ledenbetrokkenheid. Het ene bedrijf organiseert zulke avonden voor de hele varkenssector, terwijl het andere zich richt op een bepaalde doelgroep, bijvoorbeeld de varkensfokkers.

Daarnaast organiseren de fokkerijbedrijven in samenwerking met studieclubs studieavonden rond de thema's fokkerij en vruchtbaarheid. De studieavonden vinden vijf tot acht keer per jaar plaats en tellen 8 tot 15 personen per avond. Het diergezondheidsbedrijf organiseert jaarlijks 10 tot 15 keer een studieavond voor gemiddeld twintig personen. Diverse onderwerpen komen dan aan bod, bijvoorbeeld vruchtbaarheid, hogere gezondheidsstatus of respiratiedysenterie.

Verder organiseren twee bedrijven gezamenlijk een vruchtbaarheidsmanagementcursus voor varkenshouders en/of hun medewerkers die een bevoegdheid voor kunstmatige inseminatie willen behalen (certificaat). Deze cursus geeft men 2 tot 5 keer per jaar en telt ongeveer twintig deelnemers per cursus.

Een bedrijf heeft afgelopen jaar in samenwerking met een mengvoederfabrikant een symposium georganiseerd voor varkenshouders, dierenartsen, handelaren en vertegenwoordigers. Hierbij waren 375 belangstellenden aanwezig. Het is de bedoeling om dit evenement jaarlijks te organiseren.

Voor het reguliere onderwijs verzorgt een fokkerijvereniging modules in opleidingen voor varkenshouders. Jaarlijks volgen 15 mensen deze opleiding. De fokkerijvereniging organiseert deze modules in teamverband met onder andere enkele AOC's.

Andere activiteiten die de bedrijven in deze categorie uitvoeren, maar die niet primair op scholing zijn gericht: een jaarvergadering/informatiebijeenkomst organiseren voor eigen leden, het uitbrengen van een vakblad voor de leden, kennis overdragen en informatie uitwisselen op de website, een stand op vakbeurzen, open dagen van varkensstallen en het uitbrengen van folders/bulletins.

Deze bedrijven ondernemen scholingsactiviteiten om iets extra's te kunnen betekenen voor de varkenshouders.

Kennisaanbod financiers

Onder financiers worden banken verstaan. Naast individueel advies zijn banken ook betrokken bij scholingsactiviteiten gericht op groepen varkenshouders. De onderwerpen die banken behandelen, hebben te maken met financiering en investering. In dit onderzoek zijn drie grote banken in Nederland geënkquêteerd.

De banken organiseren in samenwerking met andere organisaties, bijvoorbeeld NAJK (Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt), ZLTO, mengvoederfabrikanten, één of meer keren per jaar een workshop, seminar of bijeenkomst. Hierbij ligt het aantal deelnemers meestal rond de honderd. Op uitnodiging houdt een medewerker van de bank een inleiding of heeft op een interactieve manier contact met zijn publiek. De banken organiseren deze activiteit vooral om naambekendheid te krijgen. De doelgroepen van de banken verschillen: de top-honderd van varkenshouders, (potentiële) klanten, NAJK-leden of diverse veehouderijsectoren.

Medewerkers van twee banken geven op bijeenkomsten inleidingen op uitnodiging van studieclubs van varkenshouders. De onderwerpen die ze bespreken zijn specifiek, bijvoorbeeld bedrijfsovername. Dit doen ze 5 tot 20 keer per jaar. Een van de banken geeft maandelijks

een inleiding op een open dag naar aanleiding van de nieuwbouw van een varkensstal. De bankmedewerker geeft dan een visie over bijvoorbeeld de concurrentie vanuit het buitenland, megastallen en hoe een toekomstig varkensbedrijf eruit moet zien. Een andere bank geeft aan wel eens met een stand aanwezig te zijn om reclame te maken. Naar schatting bezoeken honderd tot tweehonderd varkenshouders een open dag.

Naast de genoemde scholingsactiviteiten zijn de banken ook betrokken bij het uitgeven van sectorrapporten (jaarcijfers), het publiceren van een visie op de varkenshouderij, het uitbrengen van agrarisch nieuws (per kwartaal), het sponsoren van een educatieve dvd van een voerleverancier, het incidenteel organiseren van buitenlandse excursies, inleidingen verzorgen bij cursussen in het reguliere onderwijs (HAS, AOC) en European Pig Producers (EPP).

De financiers zijn relatief frequent betrokken bij scholingsactiviteiten. Twee van de drie banken geven aan dat scholing geen (hoofd)doel is van de activiteiten die zij organiseren, maar dat ze eigenlijk dienen als marketing tool. Men organiseert meestal activiteiten voor (potentiële) klanten.

Kennisaanbod dierenartsenpraktijken

Vier dierenartsenpraktijken, verspreid over Nederland, zijn geënquêteerd. Ze hebben alle vier varkenshouderijbedrijven in hun klantenbestand. Eén dierenartsenpraktijk is niet actief in scholingsactiviteiten. De activiteiten van de andere drie praktijken zijn voornamelijk het verzorgen van lezingen, workshops e.d. Op verzoek van studieclubs geven dierenartsenpraktijken tijdens bijeenkomsten inleidingen over diergezondheid en -ziektes binnen het

varkensbedrijf. Dierenartsen doen dit met name om hun praktijk te profileren, klantcontact te krijgen/houden en kennis over te brengen. Het geven van inleidingen gebeurt niet structureel door een praktijk en varieert van 1 tot 4 keer per jaar. Gemiddeld zijn per bijeenkomst tien studieclubleden aanwezig.

Daarnaast organiseert één praktijk in samenwerking met andere dierenartsenpraktijken jaarlijks een lunchbijeenkomst voor varkenshouders. Men vraagt vooraf aan de varkenshouders welke onderwerpen ze willen bijwonen. Tijdens de bijeenkomst geven dierenartsen toelichting op verschillende onderwerpen, zoals varkensziekten en de omgang met gespeende biggen. Het doel van zulke bijeenkomsten is het op een efficiënte manier kennis overbrengen en het profileren van de dierenartsenpraktijk. De opkomst verschilt per onderwerp. Naar schatting komen ongeveer honderd varkenshouders die zijn aangesloten bij de praktijk naar de bijeenkomst.

Een van de dierenartsenpraktijken houdt op verzoek inleidingen op bijeenkomsten van studieclubs, symposia, workshops en cursussen om bekendheid te geven aan hun alternatieve werkwijze. De organisatie van deze bijeenkomsten is in handen van verschillende bedrijven, zoals een adviesbureau, mengvoederfabrikanten en fokkerijorganisaties. Gemiddeld twee keer per maand houdt de dierenartsenpraktijk een inleiding voor ongeveer 15 varkenshouders. De onderwerpen zijn gericht op de varkensgezondheid binnen het bedrijf. Meestal gaat de spreker in op bedrijfsvragen over bijvoorbeeld luchtwegproblemen en de rol van medicijnen in de varkenshouderij. Deze activiteit is bedoeld voor varkenshouders in het algemeen en soms voor een bepaalde regio, voor zeugenhouders of voor varkenshouders met een hoge gezondheidsstatus op hun bedrijf (SPF).

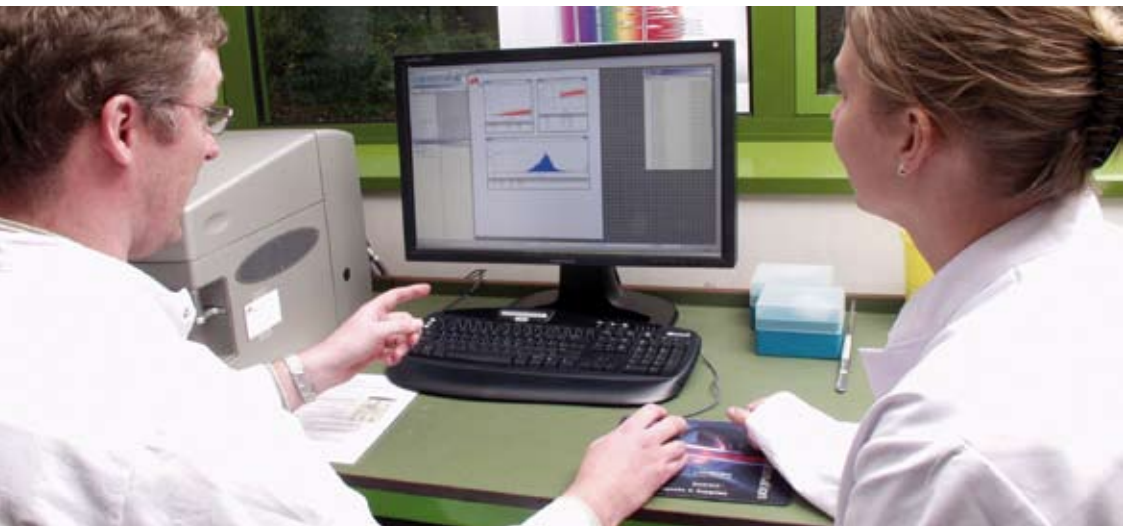
Verder is één dierenartsenpraktijk aangesloten bij een studieclub voor varkenshouders om zich als praktijk te profileren en om contact te onderhouden met (potentiële) klanten. Ook is deze praktijk onderdeel van PORQ, die varkenshouders ondersteunt en coacht bij hun bedrijfsvoering en -ontwikkeling vooral op het gebied van varkensgezondheid. Verder gaat een maandelijks mailing met informatie over actuele onderwerpen en praktijkinformatie naar alle klanten, voerleveranciers, farmaceuten e.d. Incidenteel vindt deelname plaats aan de vakbeurs voor de intensieve veehouderij.

Dierenartsenpraktijken houden zich in mindere mate bezig met scholingsactiviteiten voor varkenshouders. De activiteiten van de praktijken verschillen, evenals de frequenties. Wel verzorgen ze allemaal inleidingen voor studieclubs, echter alleen op aanvraag. Behalve voor kennisoverdracht gebruiken ze de activiteiten ook voor het profileren van hun praktijk, het opbouwen van naambekendheid en het werven van klanten.

Kennisaanbod Agrarische Bedrijfsverzorging (AB Nederland)

In het onderzoek zijn zeven vestigingen van AB Nederland geënkquêteerd. Deze vestigingen organiseren zelf geen scholingsactiviteiten voor de varkenshouders. Vijf vestigingen geven aan dat ze wel scholingsactiviteiten organiseren voor hun eigen medewerkers, onder wie bedrijfsverzorgers in de varkenshouderij. AB Nederland vindt opleidingen erg belangrijk en kijkt duidelijk naar de behoefte van hun medewerkers. Dit blijkt ook uit het feit dat medewerkers van de vijf AB-vestigingen in overleg met hun leidinggevenden op zoek gaan naar passende opleidingen.

Een vestiging van AB Nederland heeft samen met een onderwijsinstelling een kenniscentrum opgericht. Ze zijn dit kenniscentrum gestart om de vraag en het aanbod van scholing in de agrarische sector beter op elkaar af te stemmen. De aanleiding hiervoor is het enorme tekort aan geschoold personeel in de varkenssector. Het kenniscentrum is in 2007 al gestart met een leerwerktraject voor de varkenshouderij. De AB-vestiging heeft veel varkenshouders binnen haar organisatie en de onderwijsinstelling heeft de scholingsmogelijkheden. Het kenniscentrum biedt de volgende cursussen: Voeding & Kwaliteit vleesvarkens, Gezondheidszorg zeugenhouderij, Vruchtbaarheid en voortplanting, en Huisvesting en klimaat. Deze cursussen verzorgt het kenniscentrum in samenwerking met onder andere onderzoeksinstellingen, dierenartsenpraktijken en fokkerijorganisaties. De praktische uitvoering van deze cursussen ligt bij de AB-vestiging. Meestal vinden de cursussen intern plaats en kan iedereen zich hiervoor inschrijven.

Kennisaanbod onderzoeksorganisaties

Onder drie onderzoeksorganisaties is een enquête gehouden. Twee onderzoeksorganisaties houden regelmatig presentaties of lezingen over zeer uiteenlopende onderwerpen. Een van deze organisaties beschikt over wel zestig verschillende lezingen over huisvesting en milieu, voeding, gezondheidszorg en welzijn, economie en management en over de faciliteit zelf. De andere organisatie organiseert vijf verschillende presentaties over voeding. De presentaties en lezingen zijn onder andere bestemd voor studiegroepen.

Een onderzoeksorganisatie organiseert daarnaast de volgende scholingsactiviteiten:

- een project inclusief twee workshops voor varkenshouders met als doel te discussiëren over praktische implementatie van het projectonderwerp;
- een onderzoeksproject waarin men de gezondheidstatus van varkensbedrijven onderzoekt aan de hand van de bedrijfsgegevens van varkenshouders;
- internetsite met informatie en verschillende databases omtrent stalemissie;
- praktijkproject waarin men een fokkerijmethode ontwikkelt en bij verschillende varkensbedrijven toepast om het praktijkrijp te maken;
- publicatie van rapporten met onderzoeksresultaten.

Onderzoeksorganisaties organiseren scholingsactiviteiten met het doel om de onderzoeksresultaten te presenteren en daarmee kennis over te dragen naar de praktijk.

Kennisaanbod vakbladen

De redacties van vijf vakbladen zijn geënuquéteerd. Hiervan zijn drie vakbladen specifiek gericht op de varkenssector. Twee van deze vakbladredacties rekenen zowel varkenshouders (primaire sector) als de periferie tot hun doelgroep. Een van de drie varkensvakbladen richt zich specifiek op de top van de Nederlandse varkenshouders. Eén van de twee algemene vakbladen is gericht op de primaire veehouderijsector, de andere op organisatieleden van zowel de primaire sector als de periferie.

De vakbladen behandelen onderwerpen die veelal gericht zijn op ondernemerschap en die de varkenshouder (of veehouder) raken, zoals het imago van de varkenshouderij en hoe de ondernemer daarmee om kan gaan. Twee redacties van specifieke varkensbladen en één redactie van een algemeen vakblad gaan ook op vaktechnische onderwerpen (diep) in, zoals voeding, diergezondheid en huisvesting. De meeste vakbladredacties hebben een vaste rubricering of leggen jaarlijks de verschillende themanummers vast die ze later invullen. De redacties kiezen onderwerpen voor de vakbladen vaak aan de hand van twee criteria, namelijk actualiteiten en lezersbehoefte.

Vakbladredacties nemen hun rol bij de scholing van varkenshouders serieus. Onderwerpen zijn vooral gericht op het ondernemerschap, maar ook vaktechnische onderwerpen komen aan bod. De redacties trachten daarmee varkenshouders (of veehouders) te voorzien in hun informatiebehoefte en te ondersteunen in hun ondernemer- en vakmanschap. Ook willen ze hen inzichten brengen en helpen met het ontwikkelen van een visie op bepaalde zaken.

Scholingsactiviteiten kennisinstellingen

In dit onderzoek is de samenwerking tussen (reguliere) scholing en praktijk onderzocht. Kennisinstellingen, zoals AOC's en HAS'en verzorgen de (reguliere) scholing. In totaal zijn zes AOC's en drie HAS'en benaderd. Zes van deze kennisinstellingen hebben aangegeven dat ze naast de reguliere scholing geen scholingsactiviteiten voor varkenshouders organiseren. Redenen hiervoor zijn het ontbreken van geld, de minieme vraag vanuit de sector of het minimale aantal varkenshouders in de omgeving.

Een kennisinstelling verzorgt een praktische deeltijdopleiding in samenwerking met onder andere een AB-vestiging, een praktijkschool, voederfirma's, fokkerijorganisaties en stalinrichters. Deze opleiding is vooral gericht op bedrijfsmedewerkers die zich verder willen scholen. De deelnemers werken contractueel minimaal 20 uren op een varkensbedrijf en volgen één dag per week de opleiding. De bedoeling van deze deeltijdopleiding is om de primaire varkenshouderij te voorzien van geschoold personeel. Naast de verantwoording die de kennisinstelling heeft om deze scholingsactiviteit uit te voeren, gebeurt dit ook vanwege de vraag vanuit het bedrijfsleven via een AB-vestiging.

Eén kennisinstelling organiseert jaarlijks een cursus waaraan alle varkenshouders kunnen deelnemen. Afgelopen jaar is in samenwerking met een voederfabrikant een cursus gegeven waaraan 12 varkenshouders hebben deelgenomen.

Een andere kennisinstelling heeft samen met een AB-vestiging een nieuw kenniscentrum opgericht dat cursussen verzorgt (zie 'scholingsactiviteiten Agrarische Bedrijfsverzorging').

Vanwege genoemde redenen lijken de HAS'en niet actief bezig te zijn met het organiseren van scholingsactiviteiten buiten het reguliere onderwijs om. Het zoeken van samenwerking met andere partijen blijkt een goede oplossing om extra scholingsactiviteiten mogelijk te maken.

Scholingsactiviteiten studieclubs

In dit onderzoek is een enquête gehouden onder tien studieclubs voor varkenshouders. Studieclubs organiseren vooral in het winterseizoen (september tot en met maart) activiteiten. Deze bestaan meestal uit bijeenkomsten waarin een gastspreker een onderwerp toelicht en waarna een discussie volgt. De studieclubs behandelen alle aspecten van de varkenshouderij, maar ook actuele en toekomstige zaken waarmee de varkenssector te maken krijgt. Sommige studieclubs wijden jaarlijks een bijeenkomst aan de bedrijfsresultaten van hun leden. Een analyse van de bedrijfsresultaten vindt plaats en men kijkt waar zich knelpunten bevinden. Door uitwisseling van ervaringen kan de varkenshouder met de gekregen tips direct aan de slag.

Soms vindt ook een bedrijfsexcursie plaats. Enkele studieclubs ondernemen jaarlijks een excursie naar een bedrijf buiten de varkenssector om inzichten in andere sectoren te krijgen. Het vaststellen van de activiteitenagenda van studieclubs voor het komende jaar gebeurt op basis van onderwerpen die leden aandragen, zoals het verbouwen van de stal, actualiteiten als veranderde wet- en regelgeving en kostenstijging, bijeenkomst studieclubbeurs waar ZLTO en LLTB jaarlijks de ervaringen van studieclubs uitwisselen en bedrijven hun aanbod van onderwerpen kunnen presenteren, onderwerpenlijst van een adviesbureau en aanbevelingen van voerfirma's en dierenartsen.

De studieclub geldt als een volwaardige scholingsactiviteit voor varkenshouders. Naast het verkrijgen en uitwisselen van kennis en ervaringen, heeft de studieclub een sociale functie en hebben de leden de mogelijkheid om hun netwerk uit te breiden. Onderwerpen die de studieclubs behandelen, hebben met name betrekking op de varkenshouderij en het ondernemerschap.

Deze uitgave is een gezamenlijk initiatief van de Innovatieagenda Varkenshouderij en de volgende organisaties die betrokken zijn bij (de samenwerking in) het varkenshouderijonderwijs:

- AB Oost; www.aboost.nl
- AOC De Groene Welle; www.aocdegroenewelle.nl
- AOC Oost; www.aoc-oost.nl
- AOC Groenhorst College; www.groenhorstcollege.nl
- AOC Citaverde College; www.citaverde.nl
- AOC Helicon Opleidingen; www.helicon.nl
- ROC Prinsentuin College; www.prinsentuin.nl
- ROC Landstede; www.landstede.nl
- LLTB; www.lltb.nl
- Nederlandse Vakbond Varkenshouders; www.nvv.nl
- LTO Noord; www.ltonoord.nl
- PTC+; www.ptcplus.com
- Animal Sciences Group, Wageningen UR; www.asg.wur.nl
- ZLTO; www.zlto.nl
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; www.minlnv.nl

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

